

Nr 260.

Av herrar **Ekerot** och **Nilsson** i Kristianstad, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 254, med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen m. m.*

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 254 till innevarande riksdag med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket finnes i paragraferna 10—16 vissa bestämmelser beträffande odling av tobak. Av dessa paragrafer framgår, att odling av tobak fortfarande lämnas fri men att vissa bestämmelser beträffande kontrollen av tobaksodlingen anses behövliga. Utan att närmare ingå på de olika paragraferna må i detta sammanhang blott erinras om, att det av paragraf 13 framgår, att tobaksodlare må icke inom riket försälja av honom skördad tobak till annan än monopolets utöware, samt att tobak, som icke försäljes till monopolets utöware, må av odlaren exporteras under den kontroll, som av Kungl. Maj:t föreskrives. Då export av inom landet odlad tobak knappast torde kunna ifrågakomma och sålunda endast *en* köpare av tobak, monopolets utöware, återstår, borde enligt vår uppfattning någon grund för bestämmandet av priset på den inom landet skördade tobaken inflyta.

Vid utarbetandet av den kungl. propositionen har såsom ledning blivit använd kommitterades utredning i ämnet, av vilken utredning framgår, att någon bestämmelse angående prissättning av inom landet odlad tobak icke varit påtänkt. Odlaren skulle enligt nämnda utredning inom viss föreskriven tid hembjuda den skördade tobaken till monopolet samt inom 14 dagar erhålla meddelande, huruvida monopolstyrelsen

önskar köpa tobaken och tillika uppgift om vilket pris är att påräkna, därest överenskommelse om priset icke förut är träffad. I den kungl. propositionen har beträffande själva sakfrågan ingen ändring i nyssnämnda hänseende vidtagits men förhoppning uttalas, att tobaksodlingen torde komma att ordnas genom mellan monopolbolaget och odlarne träffade avtal angående leverans av tobak med därvid bestämda pris, leveranstider m. m. och vidare uttalas den uppfattningen, att detta förhållande i stället för att skada tobaksodlarna snarare kommer att lända dem till verkligt gagn.

Huru förhållandet beträffande denna fråga kan komma att gestalta sig i praktiken, därest riksdagens beslut kommer att fattas i enlighet med den kungl. propositionen, är givetvis omöjligt att förutsäga. Att odlarnes ställning skulle förbättras är tyvärr knappast möjligt. Det bör icke förbises att odlarnes ställning sannolikt försämrats genom den förändring beträffande monopolets utövande, som inträder vid bifall till den kungl. propositionen. Kommitterade förutsatte nämligen rent statsmonopol under det att det föreliggande förslaget omfattar blandat stats- och bolagsmonopol. Om monopolfrågan blivit löst i enlighet med kommitténs förslag, hade odlarne blivit leverantörer direkt till staten; vid en lösning av frågan i enlighet med den kungl. propositionen bli tobaksodlarna i realiteten leverantörer till ett bolag, monopolets utövare, som bland annat har till uppgift att skaffa staten så goda inkomster av tobaksmonopolet som möjligt. Att genom denna förändring odlarnes ställning såsom leverantörer av en del av råvaran sålunda icke förbättras är påtagligt. Även om kommitterades förslag beträffande sättet för monopolets utövande framlagts för riksdagen till antagande, skulle odlarnes ställning varit så svävande, att man knappast kunnat anse deras berättigade intressen på tillbörligt sätt tillvaratagna. Genom den nya formen för monopolet återigen hava de enligt vår uppfattning *alls ingen* säkerhet i detta hänseende.

Den svenska tobaksodlingen bedrives som bekant huvudsakligen inom vissa starkt begränsade områden, och därav skulle man möjligen vilja sluta sig till, att den är av underordnad betydelse. Så är dock ingalunda fallet. Såsom framgår av såväl kommitterades utredning som den kungl. propositionen, bedrives tobaksodling huvudsakligen av mindre jordbrukare och husägare och det myckna arbete, som är förbundet med denna odling, utföres nästan uteslutande av kvinnor och barn samt äldre personer. Tobaksodlingen kan sålunda karakteriseras såsom ett slags hemindustri, vilken icke desto mindre är av oerhörd betydelse för dem det berör. En del av dessa odlare äro under de senare åren samman-

slutna i odlareföreningar men ganska många torde stå utanför dessa organisationer.

Av det föregående framgår, att vi anse att tobaksodlarne, därest den kungl. propositionen antages, böra tillförsäkras någon medbestämmanderätt vid prissättningen av deras tobak. Om sådan rätt förvägras dem, kommer odlarne såsom i det föregående framhållits att bli beroende av monopolbolaget eller monopolets utöware och ingen blir i tillfälle att tillvarataga deras berättigade intressen. Det bör ingalunda förbises, att tobak, som skördats, saknar allt värde, därest monopolets utöware vägrar att köpa den. Någon svårighet att lösa denna fråga torde knappast förefinnas. Lämpligast torde vara, att en prisenämnd tillsättes. Beträffande tillsättandet av en dylik nämnd kunna olika tillvägagångssätt väljas. Givetvis böra monopolets utöware, köparen, odlarne och säljarne hava lika många representanter i prisenämnden, varjämte en opartisk ordförande bör utses antingen av båda parterna gemensamt eller ock av Kungl. Maj:t. Prisenämnden kan bestå av exempelvis 3, 5 eller 7 ledamöter, ordföranden medräknad. Denna prisenämnd kunde årligen bestämma priset på olika tobakskvaliteter, leveranstid och annat därmed sammanhängande, varvid såväl monopolets utöwares, som odlarnes intressen kunde bli tillgodosedda. Genom en dylik åtgärd skulle tobaksodlingen ostört kunna fortgå till fromma för både monopolets utöware och därigenom för staten samt för odlarne, och genom en dylik anordning skulle möjligen användningen av svensk tobak vid fabrikation av tobaksvaror icke allenast kunna bibehållas vid sin nuvarande omfattning utan till och med ökas, och detta skulle lända båda parterna d. v. s. monopolets utöware (staten) och de enskilda odlarne till gagn.

Beträffande själva sättet för prisenämndens tillsättande, torde bestämmandet härav kunna överlämnas åt Kungl. Maj:t, åt vilken även upprättande av instruktion för prisenämnden kunde överlåtas. Antydningssvis kan framhållas, att odlarnes ledamöter i prisenämnden kunde utses av odlareföreningarne eller av en för dessa föreningar vald centralstyrelse.

Med åberopande av vad i det föregående anförts hemställles,

att riksdagen under förutsättning av bifall i huvudsak till den kungl. propositionen ville besluta följande tillägg till § 10 av förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen:

Priset å tobak, som i denna paragraf avses, bestämmes årligen av en prisenämnd bestående av 5

ledamöter, varav odlarne eller deras organisation utse 2, monopolets utövare 2 och Kungl. Maj:t en ledamot, den senare tillika prisnämndens ordförande. Angående sättet för valet av ledamöter i prisnämnden ävensom instruktion för densamma, äger Kungl. Maj:t utfärda närmare föreskrifter.

Tillika anhålles, att vederbörande utskott ville företaga den omformulering m. m. av förestående tilllägg till förutnämnda förordning, vartill utskottet kan finna anledning.

Stockholm den 3 augusti 1914.

V. Ekerot.

Gust. Nilsson.